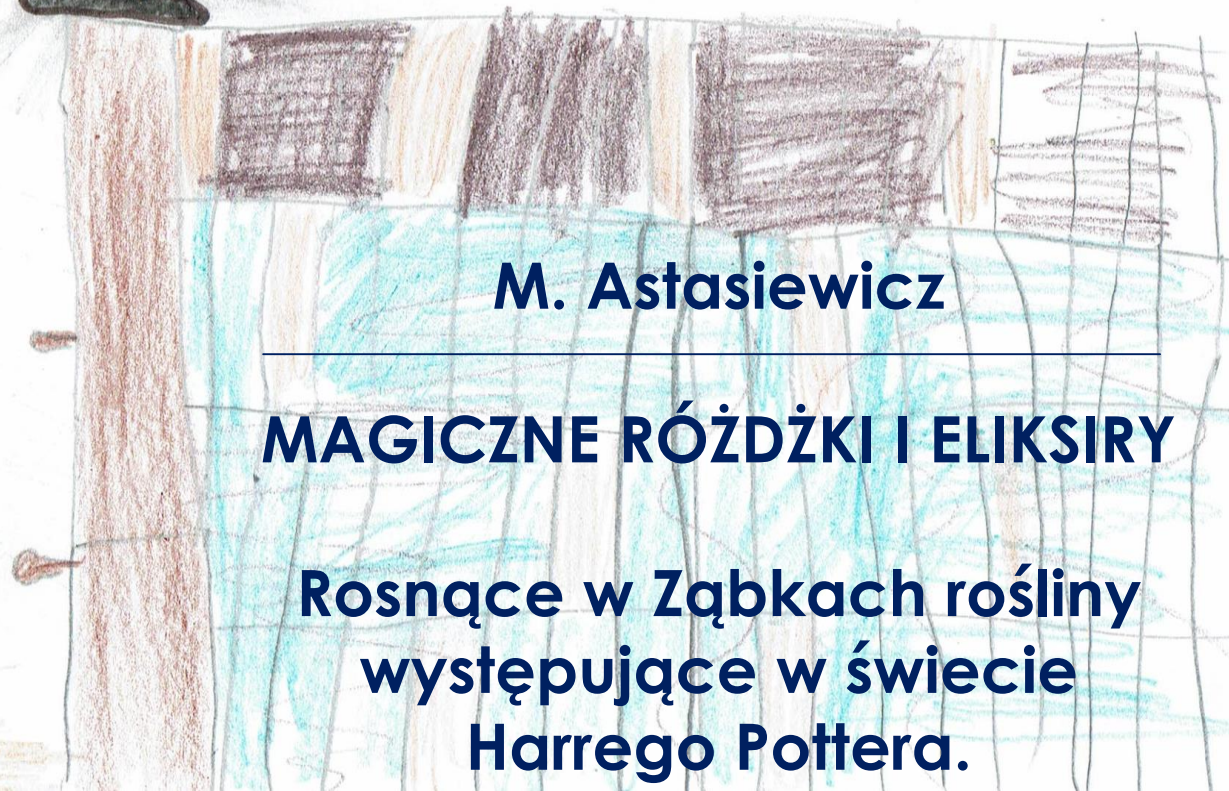

Harry

potter

M. Astasiewicz

MAGICZNE RÓDZKI I ELIKSIRY

**Rosnące w Ząbkach rośliny
występujące w świecie
Harrego Pottera.**

Rośliny w świecie magii

2

Rośliny i zainteresowanie nimi wydaje się niemodne, frajerskie, leżące bardziej w sferze zainteresowania kobiet: mam, ciotek, babć, przez co pozbawione pazura, nieekstremalne, wręcz infantylne. Jak by na TikToku, czy Insta wyglądało taplanie się w kwiatuśkach?

A jednak z zapalczywością śledzimy książki, seriale, filmy fantasy o świecie magów i czarodziejów, wiedźminów sporządzających śmiertelne lub życiodajne eliksiry, odwary, antidoda z magicznych ziół. Z rozrównaniem wspominamy galijskiego druida **Panoramiksa**, który z jemioły przyrządza magiczny napój. Z ekscytacją śledzimy też kolejne przygody **Harrego Pottera** wymachującego różdżką z ostrokrzewu. Z zachwytem marzymy, by choć na chwilę wcielić się w postać Wiedźmina i sporządzić eliksir z jaskółczego ziela.

A przecież większość tych magicznych roślin rośnie w Ząbkach, między betonem, na trawnikach, polanach, w parkach, w lesie...

Okazuje się, że świat roślin nie jest tylko domeną kobiet, czarodziejek, szeptuch - w świecie magii panuje pełne równouprawnienie i warto je przenieść do świata realnego. Kto by nie chciał skosztować magicznego napoju słynnego Gala lub wypić eliksir nieśmiertelności?

Oddaję w Wasze ręce ów skromny przewodnik do świata roślin występujących w serii gier i książek o Harrym Potterze, roślin występujących u nas w Ząbkach. W świecie Appek i Internetu rozpoznawanie roślin jeszcze nigdy nie było takie proste. Spróbujcie!

Mariusz Astasiewicz

Rośliny w świecie Harrego Pottera

3

- J.K. Rowling stworzyła świat niezwykły. Świat czarodziejów, przyjaźni, wyzwań, pokonywania trudności. Książki o młodych czarodziejach i powstałe na ich kanwie **filmy i gry komputerowe, planszowe, RPG** trafiły w gusta nie tylko dzieci i młodzieży, ale też dorosłych, szukających w magicznym świecie swego raję utraconego.
- W szkole Magii i Czarodziejstwa Hogwart uczniowie czterech domów, pod egidą Severusa Snape'a, sporządzają magiczne **eliksiry**: Elixir Wieloskokowy, Wywar Felix Felicis, czy Wywar Żywej Śmierci. Potrzebne są im do tego **rośliny** takie jak pokrzywa, cebulica, bylica piołun, czy ślaz. Są to rośliny rosnące w Ząbkach, tuż pod Waszym nosem.
- Mało tego, **różdżki** czarodziejów (tych dobrych i złych) również wykonane są z roślin, które odnajdziecie w ząbkowskim krajobrazie.
- Ty też możesz zostać czarodziejem i odnaleźć w ząbkowskiej florze te z pozoru zwykłe rośliny, które stały się natchnieniem dla J.K. Rowling. Autorka dała im drugie życie i przydała magiczne oblicze, wydobywając z niepamięci ich dawne zastosowanie, tkwiące nieraz w ludowych wierzeniach.
- Szukajmy, oglądajmy, dotykajmy, wączajmy, lecz nie zrywajmy. Pamiętajmy, że to tylko świat baśni.

Po wizycie w Banku Gringota i pierwszym spotkaniu w księgarni EsyFloresy z Draco Malfoyem, młody czarodziej został zabrany przez Hagrida do sklepu u Ollivandera, na ul. Pokątną. Nie był to zwykły sklep! Już nad drzwiami napis głosił „Ollivanderowie. Wytwórcy najlepszych różdżek od 382 r. przed nową erą”. [1]

Z powodu ściany wąskich pudełek z różdżkami Harry poczuł się jak w tajnej bibliotece. To tu Pan Ollivander podjął niełatwe próby dobrania mu odpowiedniej różdżki. Różdżki, jak wiemy, zrobione były z różnych gatunków drewna i posiadały rdzeń z jakiejś potężnej i magicznej substancji.

Harremu udało się w końcu dopasować niezwykłą różdżkę, która być może zaważyła na karierze czarodzieja. Zbudowana była z rośliny rosnącej również w ... Ząbkach.

W książce *Harry Potter i Czara Ognia* prof. Dumbledore zaprosił pana Ollivandera, by ten znany specjalista sprawdził różdżki reprezentantów szkół przed Turniejem Trójmagicznym.

W sklepie
u Ollivandera,
na ulicy
Pokątniej.

Sprawdzanie
różdżek przed
Turniejem
Trójmagicznym

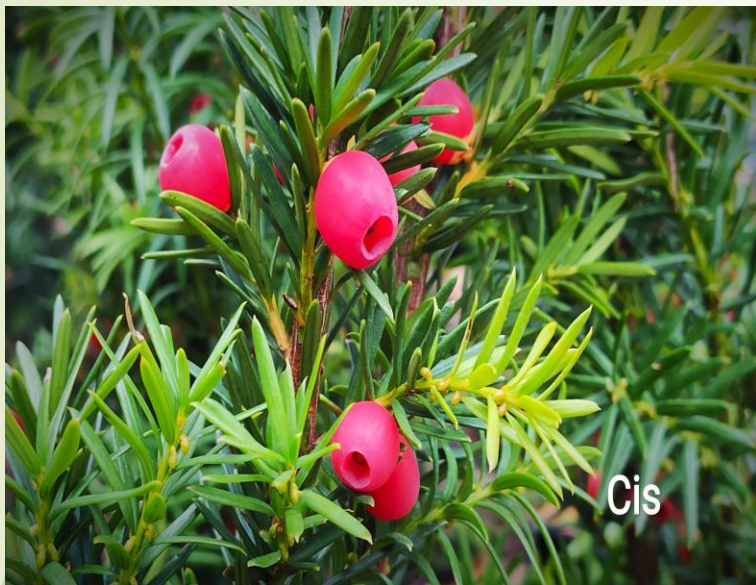
Magiczne
różdżki

Ostrya koczasty

- „Proszę się nie martwić, znajdziemy odpowiednią...zaraz...tak sobie myślę.... właściwie dlaczego nie?... Niezwykła kombinacja...**ostrokrzew** i pióro feniksa, jedenaście cali, ładna, giętka. Harry wziął różdżkę i nagle poczuł uderzenie gorąca w palcach”. [2]
- W sklepie u Ollivandera przy ul. Pokątnej kupił ją za 7 galeonów, rdzeń miała z pióra feniksa, ale wykonana była z drewna ostrokrzewu. To nią rzucał m.in. zaklęcie Expecto Patronum... Tak, **różdżka Harrego Pottera**.
- Jeśli chcecie wiedzieć, roślina uznawana była za świętą wśród Celtów. Palono ją w ogniskach, podczas rytuałów, dla uzyskania magicznych zapachów. Krzew związany był z kultem Saturna i Marsa, miał kiedy obrosnąć w magiczne mity. Może dlatego J.K. Rowling wykorzystła ją dla swego bohatera?
- Jest rośliną zimozieloną, wykorzystywaną podczas Świąt Bożego Narodzenia do świątecznych ozdób, stroików. W Anglii nazywany Christmas holly, holly, common holly, English holly.
- Ale uwaga, owoce są trujące! Zawierają alkaloid teobrominę, glikozydy cyjanogenne, powodują bóle brzucha, wymioty, senność, a nawet paraliż i zaburzenia pracy serca.
- Ostrokrzew **znajdziesz** wśród nasadzeń miejskich, w ogródkach, ale też np. między blokami osiedla przy ul. Batorego

Cis pospolity

- „Pan Ollivander dotknął białym, długim palcem blizny na czole Harrego. - Muszę z przykrością stwierdzić, że różdżka, która do tego posłużyła, została zakupiona w moim sklepie- powiedział cicho. - Trzynaście i pół cala. **Cisowa**. Duża moc, naprawdę duża moc, a w złych rękach...” [3]
- Różdżka Toma Riddle'a (Lorda Voldemorta) miała długość 13,5 cala, rdzeń z pióra Feniksa, podobnie jak Harrego, miała ogromną moc, ale wykonana była z drewna **cisu**
- Cis to magiczny krzew, któremu na przełomie wieków nadawano dziesiątki znaczeń, od czasów starożytnych po współczesną obrzędowość katolicką. W starożytnej Grecji był drzewem śmierci, pochodzącym z Hadesu. Obecny był w kulturze celtyckiej, germańskiej (chronić miał przed śmiercią i złymi duchami), słowiańskiej i w polskich wierzeniach ludowych
- Wykorzystywany w magii, demonologii za sprawą właściwości trujących. Jego trujące jagody, przez zawartość taksyny i efedryny, powodują pobudzenie, porażenie, atonię, w końcu zatrzymanie serca. Uważajmy zatem na dzieci! Trująca nie jest otoczka, będąca przysmakiem kowalików, kosów, kwiczołów.
- A co ma wspólnego z Robin Hoodem i rycerstwem? Krzew ten ma bardzo twarde drewno, wykorzystywane od wieków do wyrobu łuków, strzał, czy dzid!
- **Znajdziesz go** na nowych miejskich nasadzeniach, w nowym parku przy Powstańców, obok pomnika K. Rychlińskiego na Drewnicy, przy ul. Maczka, czy ul. 3-go Maja

Wierzba

7

Kora wierzby to prawdziwa aspiryna! Zawiera w sobie kwas salicylowy. W XIX wieku, uczyony francuski Leroux wyekstrahował z wierzby związek, który nazwał „**salicylem**” – kwasem salicylowym. Do tej pory gałązki wykorzystują w terenie survivalowcy, których dopadła gorączka, czy przeziębienie.

- „Ach. tak... Tak, tak. Tak sobie myślałem, że wkrótce cię zobaczę, Harry Potterze. Masz oczy swojej matki. Wydaje mi się jakby była tu zaledwie wczoraj, żeby kupić swoją pierwszą różdżkę. Dziesięć i ćwierć cala, **wierzba**, bardzo elegancka. Znakomita do rzucania uroków.” [4]
- Jak czytamy, różdżka mamy Harry'ego wykonana była z wierzby. Nie wiemy jednak której... Największą wierzba **w Ząbkach** jest wierzba biała, rosnąca przy torach kolejowych, nieopodal przejazdu kolejowego z ul. Łodygową. Znane są też wierzby płaczące (żałobne) przy wjeździe do tunelu, między blokami przy ul. Batorego, czy przy stadionie miejskim na ul. Gdyńskiej. Wierzby rosną często nad wodami, którą lubią. Choć szybko rosną, są kruche i krótkowieczne
- **Uwaga:** w Ząbkach nie rośnie Wierzba Bijąca 😊
- Wierzba płacząca zawdzięcza nazwę płaczącemu pokrojowi. Tajemnica tkwi też w nazwie gatunkowej *Salix ×sepulcralis* 'Chrysocoma'. "**Sepulcralis**" oznacza bowiem nagrobne, cmentarne (tak jak nazwa zespołu Sepultura, która oznacza po portugalsku grób)

Dąb

8

- „Rubeus! Rubeus Hagrid! Jakże miło znowu Pana zobaczyć... **Dąb**, szesnaście cali, nieco wygięta, prawda? Zgadza się, szanowny panie - odpowiedział Hagrid”. [5]
- Jak czytamy w „Kamieniu Filozoficznym” różdżka Hagrida wykonana była z dębu. Pamiętajcie, że gdy sympatycznego gajowego wyrzucili z pracy, przetłamali też jego różdżkę, której kawałki trzyma do dziś. Aż trudno w to uwierzyć, skoro dębina jest jednym z najtwardszych gatunków drewna!
- Kora dębu ma właściwości lecznicze, możesz ją kupić w aptece. Ma działanie przeciwzapalne, przeciwbakteryjne, ściągające i odkażające, często służy leczeniu odleżyn.
- W każdej chyba kulturze drzewo uznawane było za magiczne, boskie, w której koronach mieszkali bogowie. I tak jak lew jest królem zwierząt, tak dąb jest królem drzew. W dawnych wierzeniach uznawany za święty, nie można go było ścinać, rąbać i palić.
- **W Ząbkach** mamy sporo dębowych pomników przyrody: kilkanaście dębów na terenie drewnickiego szpitala [jako *Dęby przy królewskiej drodze*], jeden rośnie przy ul. Kolejowej. Pomnikowe rozmiary ma też dąb przy ul. 3-go Maja – blisko 350 cm w obwodzie!

Brzoza brodawkowata

- „No dobrze, Panie Potter. Proszę spróbować tej. Drewno **brzozowe** i serce smoka. Dziewięć cali. Ładna i dopasowująca się do ręki”. [6]
- Może i ładnie dopasowała się do ręki, lecz nie Harrego. Brzozowa różdżka nie była pisana czarodziejowi. Natomiast dawniej wierzono, że z brzozowych witek czarownice wytwarzały czarodziejskie miotły! [wątpię, by dorównały Nimbusowi 2000].
- Z **brzozowych witek** za to wykonana była miotła **BŁYSKAWICA**, którą Harry Potter wpierw oglądał z zainteresowaniem w sklepie z markowym sprzętem do quidditcha na ul. Pokątnej, a którą następnie dostał w prezencie od tajemniczego nadawcy w książce Harry Potter i Więzień Azkabanu
- Do tej pory w Zielone Świątki zrywa się brzozowe gałązki, które zanoszone do domu chroniły domostwo przed nieszczęściem i złym duchem
- Kora brzozy zawiera zdrową, białą substancję – betulinę. Z brzozy pozyskuje się również sok brzozowy (oskoł), który ma właściwości przeciwnowotworowe. Produkuje się też ksylitol, stosowany do słodzenia potraw.
- **W Ząbkach** rośnie bardzo dużo drzew tego gatunku, brzoza jest trwale wpisana w krajobraz naszego Miasta

Kasztanowiec zwyczajny

- „**Kasztanowiec** i pióro feniksa. Siedem cali, dość giętka. Proszę spróbować.” [7]
- Różdżka z kasztanowca również nie pasowała Harremu. Pasowała jednak Peterowi Pettigrew, który się taką posługiwał [*Harry Potter i Insygnia Śmierci*]
- Kasztanowiec pochodzi z Bałkanów, Grecji, Albanii, Bułgarii. Zmielone nasiona, zwane kasztanami, dodawane były w tych krajach do paszy koni dla wzmocnienia ich siły [ok. 50% to skrobia] . W naszym kraju drzewo to wprowadzone było do ogrodów podczas panowania Stefana Batorego.
- Popularne kaszany nie są jednak jadalne, zawierają sporo saponin i są po prostu toksyczne.
- Kora kasztanowca posiadając właściwości barwierskie służyła do barwienia wełny, a kasztany do produkcji... kleju do papieru, czy środków piorących
- **W Ząbkach** kasztanowiec występuje w wielu odmianach, zdobi nasz Park Miejski im. Michała Szuberta, czy ul. 3-go Maja przy kolejce, tworząc malowniczy szpaler.

Bez czarny

- **Albus Dumbledore** oraz **Gellert Grindelwald** mieli różdżki wykonane z czarnego bzu, Dumbledore 15 cali, z włosem testrala (zwana była Czarną Różdżką)
- Roślina od tysiącleci wykorzystywana do robienia z niej magicznych i zdrowych wywarów;
- W mitologii Słowian krzew pośredniczył między światem duchów (światem podziemia) a światem żywych
- Wieki temu zakazywano wycinania krzewu, a z kawałków, w które uderzył piorun wykonywano świetne instrumenty
- Kwiaty bzu należało zbierać przed Nocą Świętojańską, bo później czarowały je czarownice
- Do dziś z kwiatów robi się pyszny syrop, a z owoców soki, dżemy, konfitury i nalewki [ja robię dżem]
- w średniowieczu sadzono jego krzewy w okolicy domu by chronić mieszkańców przed chorobami, a wieszany na drzwiach odpędzał złe duchy
- **W Ząbkach** rośnie w lesie drewnickim, w okolicy ośrodka Złote Brzozy, na terenie ogródków działkowych. Ale najpiękniejszy i dorodny krzew rośnie w Parku Miejskim im. M. Szuberta od strony ul. Wojska Polskiego

Róża pomarszczona

- „Fleur Delacour podbiegła do Pana Ollivandera i podała mu swoją różdżkę. Hmmm... - mruknęła. (...) Tak... - powiedział cicho – dziewięć i pół cala... niezbyt giętka... **różane drzewo** I ma w sobie ... aj, aj, aj.... – Włos z głowi wili – Powiedziała Fleur – Jedni z moi babci” [8]
- Różdżka **Fleur Delacour**, francuskiej czarownicy, reprezentującej swoją szkołę Beauxbatons w Turnieju Trójmagicznym, wykonana była z **drzewa różanego**. Miała 9 i pół cala, rdzeń z włosu z głowy wili. Poznajemy ją w książce Harry Potter i Czara Ognia.
- Nie jest jasne, o jakie drzewo różane chodziło w książce, a ponieważ róż jest bez liku, warto wspomnieć o występującej i sadzonej w Ząbkach róży pomarszczonej (ma mnóstwo odmian uprawnych, ozdobnych)
- Jest popularną rośliną jadalną. Jej owoce są zawierają cenne witaminy C, A, E. Przyrządza się z nich konfitury, syropy, wina, czy nalewki
- Olej z pestek, czy płatków służy w kosmetyce do produkcji wszelkiej maści kosmetyków
- Róże od tysiącleci towarzyszyły mitom, magii, wierzeniom, symbolice, flagom, herbom, wydarzeniom (Wojna Dwóch Róż, czy Rewolucja Róż w Gruzji).
- **W Ząbkach** jest popularnie sadzona w nowych miejskich nasadzeniach, m.in. w Parku przy ul. Powstańców

Głóg

- Głóg to magiczny krzew, z którego **Draco Malfoy** miał wykonaną swoją różdżkę. Z jego drewna różdżkę wykonaną miała też Serafina Picquery
- W dawnych wierzeniach z głógowego drewna faktycznie wyrabiać się miało różdżki
- Botaniczna nawa rośliny oznacza „ostry cierń”, mawiano o nim „cierń czarownic”, czy zajęcze gruszki lub drzewo czystości
- Wierzono, że krzewy głógu są w istocie wiedźmami zakłętymi w krzew, pod którymi niegdyś uprawiały czary
- W Wielkiej Brytanii powiadają, że tam gdzie rośnie głóg można dostrzec latające wróżki
- Niektórzy wierzą, że korona cierniowa Chrystusa została upleciona z gałązek głógu
- Surowcem leczniczym są kwiaty i owoce, z których wytwarza się wino, nalewki, czy dżemy
- Polacy też mieli swoją bajkę o Śpiącej Królowej, otóż Władysław Ludwik Anczyc napisał książkę "Księżniczka głógu,, w której zamek śpiącej królowej obrastał pnący głóg
- **Znajdziesz go** na terenie starego szpitala drewnickiego, w nowym parku przy Powstańców, lesie drewnickim, czy rembertowskim, rośnie także przy ząbkowskiej kolejce od strony ul. 3-Maja, czy w Parku im. M. Szuberta, znajdziesz? ☺

Jesion wyniosły

- „- Ach, to przecież jedna moich, nieprawdaż? - ucieszył się pan Ollivander, kiedy Cedrik, wręczył mu swoją różdżkę (...). Dwanaście i jedna czwarta cala... **jesion**... rozkosznie giętka.” [9]
- Tak, Cederick Diggory był właścicielem różdżki wykonanej z jesionu. Różdżkę zakupić miał w sklepie u pana Ollivandera. W książce Harry Potter i Czara Ognia ów sklepikarz z ul. Pąkątnej, na zaproszenie prof. Dumbledora, sprawdzał różdżki reprezentantów przed Turniejem Trójmagicznym.
- Jesion wyniosły, to piękne drzewo z rodziny... oliwkowatych, jest rozłożyste, dorasta do 40 m i dożywa do 300 lat [jest jednym z najwyższych w Europie drzew liściastych]. Spójrzcie na jego wyjątkowe liście!
- Z jesionu, prócz różdżki Cedericka, wykonywano również łuki, drzewce włóczni, kopii, ale też kijów do hokeja, bilardu, raket tenisowych, a nawet elementów konstrukcyjnych pierwszych samochodów i samolotów
- Drzewo to górale sadzili na Podhalu dla ochrony przed wiatrami halnymi, jesion robił też za ... piorunochron. Słowianie czcili jesion podobnie jak dęby.
- **Znajdziesz go** np. w Parku Szuberta, także przy ul. Wojska Polskiego, Warszawskiej

Grab pospolity

- „Wiktor Krum podszedł do niego swoim niezgrabnym, kaczkowatym krokiem. Podał mu różdżkę i stał, patrząc na pana Ollivandera spode łba, z rękami w kieszeniach szaty. – Hmmm... - mruknął Pan Ollivander- Dzieło Gregorowicza, chyba się nie mylę? (...) – Tak... **grab** i włókienko ze smoczego serca, zgadza się?” [10]
- Wiktor Krum bardzo dbał o swoją grabową różdżkę do tego stopnia, że polerował ją codziennie. Tak przynajmniej wyznał panu Ollivanderowi podczas przeglądu różdzek reprezentantów przed Turniejem Trójmagicznym [Harry Potter i Czara Ognia]
- Grab ma piękną, gładką korę, która z wiekiem skręca się, tworząc osobliwe, podłużne pasy. Świetnie to widać na grabach rosnących w ząbkowskim Parku Szuberta. Pięknie kwitnie, podczas kwietniowych spacerów po parku zaobserwujecie zielonożółte, zwisające kotki [patrz zdjęcie obok]
- na Bałkanach palono grabinę, by odstraszyć i przegonić z domu leśne duszki, które szukały ciepłego domostwa? Miały wyglądać jak dobrze nam znane krasnale, lecz zwano je właśnie "grabami".
- Grabina to twarde drewno, wykorzystywane niegdyś do wytwarzania kół młyńskich, ale i instrumentów muzycznych i ich akcesoriów, np. młoteczków do fortepianów, czy pałeczek perkusyjnych
- **Znajdziesz go** m.in. w Parku Miejskim im. M. Szuberta, gdzie jest jednym z najpiękniejszych i najdostojniejszych drzew. Rośnie też w Lesie Drewnickim, to dość popularne drzewo.

Tajemnice eliksirów

„Jesteście tutaj, żeby się nauczyć subtelnej, a jednocześnie ścisłej sztuki **przyrządzania eliksirów** – zaczął. (...) Mogę was nauczyć, jak uwięzić w butelce sławę, uwarzyć chwałę, a nawet powstrzymać śmierć, jeśli tylko nie jesteście bandą batwanów, jakich zwykle muszę nauczać” [11] – rzekł profesor **Severus Snape** w rozdziale „Mistrz Elikvirów”, pierwszej części przygód Harrego.

Liczę na to, że miewacie miłszych nauczycieli...

Elikvir jest płynnym roztworem, złożonym z wielu składników. W świecie fantazy jest magiczną miksturą, która przyrządzona zgodnie ze ścisłą recepturą, posiada niezwykle właściwości. Od śmiertcionośnych po życiodajne lub w jakiś cudowny sposób wspomagające niektóre moce lub szkodzące. Okazuje się, że wiele roślin, o których uczył się Harry Potter z przyjaciółmi na lekcjach eliksirów rośnie w Ząbkach. Znajdziesz te rośliny w krajobrazie naszego Miasteczka?

Tojad żółty [tojad lisi]

- „- Potter, jaka jest różnica między mordownikiem a tojadem żółtym? (...) Jeśli chodzi o mordownik i tojad żółty, jest to jedna i ta sama roślina, nazywana również akonitem” [12].
- W świecie Harrego Pottera z tojadu można było sporządzić „Wywar tojadowy” [Harry Potter i Więzien Askabanu, Harry Potter Księżę Półkrwii].
- Tojad (mordownik) jest rośliną legendarną. Nie rośnie w Ząbkach w stanie naturalnym, bywa często sadzony w przydomowych ogródkach i ogródkach działkowych w dwóch gatunkach – tojad lisi, a głównie tojad mocny, z fioletowymi kwiatami
- Nazwa „mordownik” bierze się z jej trujących właściwości - jest **śmiertelnie trująca**. Inna nazwa podawana przez Snapa- „akonit”- wiąże się z obecnością alkaloidu- akonityny. Wystarczy 1 g suszu roślinnego, by zabić dorosłego człowieka
- Tojad służył od wieków do otruwania cesarzy, królów, przeciwników politycznych; Był jedną z najbardziej popularnych trucizn. Z jej powodu umrzeć miał choćby Arystoteles
- W średniowieczu używano go do zatruwania strzał i mieczy.

Bylica piołun

- „- Potter!- powiedział znieca Snape. - Co mi wyjdzie, jeśli dodam sproszkowanego korzenia asfodelusa do nalewki z **piołunu**? (...) A więc dowiedz się Potter, że asfodelus i piołun dają napój usypiający o takiej mocy, że znany jest również jako **Wywar Żywej Śmierci**.” [13]
- Wywar Żywej Śmierci to jeden z najtrudniejszych eliksirów, który wykonać miał Snape [Księżę Półkrwi] w książce Harry Potter i Księżę Półkrwi. Wg podręcznika do eliksirów Wywar miał mieć kolor czarny i nakładać głęboki sen, niemal równy śmierci
- Jest rośliną magiczną, obrosła w liczne mity i legendy, choć wygląda zupełnie niepozornie, jak zwykły chwast. W istocie to roślina lecznicza, ale i obrzędowa, święcona podczas święta Matki Boskiej Zielnej. Ziele ma właściwości bakteriobójcze, przeciwzapalne, przeciwskurczowe, żółciopędne, zwalczające pasożyty.
- W wyniku ekstrakcji kwiatów i liści rośliny uzyskuje się z niej (i innych ziół) Absynt - wysokoprocentowy napój alkoholowy, jednakże pamiętajmy, że jest to roślina trująca, toksyczna, za sprawą trującego tujonu. Nadużywanie nalewek z piołunu wywoływało reakcje neurologiczne i psychiatryczne, przez co napoje na bazie rośliny bywały często zakazane w wielu krajach. Na przelocie XIX i XX w. plaga picia absyntu zmusiła do zakazania tego trunku w USA, Europie. Obecnie legalny, w warunkach stężenia tujonu ≤ 10 mg/l
- W Ząbkach rośnie na trawnikach, ugorach, nieużytkach

Pokrzywa zwyczajna

- „Dalej sprawy potoczyły się jeszcze gorzej. Snape podzielił ich na pary i kazał sporządzić **prosty napój leczący czyrarki**. Miotał się po lochu w swojej długiej, czarnej pelerynie, obserwując, jak odważają suszoną **pokrzywę** i kruszą kły węża krytykując prawie wszystkich prócz Malfoya, którego zdawał się lubić” [14].
- W dawnych wierzeniach miała moc czarodziejską, wzbraniała przed złymi mocami, jeśli trzymano ją w ręku. Dym z palonej pokrzywy miał odganiać chmury
- Jest to bardzo zdrowa i pożywna roślina, zarówno do zup, sałatek, herbatek. Często bywała spożywana w czasie głodów
- Na świętego Jana zatykaną ją w strzechy i ściany. Jest rośliną biblijną, o której przeczytamy w Starym Testamencie. Miała znaczenie dla odganiania złych mocy, duchów, czarownic, uznawana za roślinę magiczną.
- Poza tym pokrzywa jest znaną od dawna rośliną stosowaną w kosmetyce, m.in. do produkcji szamponów, odżywek, czy maści.
- W Ząbkach rośnie na trawnikach, ugorach, nieużytkach

Śluz dziki

- Do przyrządzenia **Eliksiru Wielosokowego** Harry Potter i Hermiona potrzebowali rośliny zwanej śluzem. Eliksir ten zamieniał osobę w zupełnie kogoś innego. Eliksirowi poświęcony jest cały rozdział w książce „Harry Potter i Komnata Tajemnic”. Napój sporządziła Hermiona na podstawie książki „Najsilniejsze eliksiry”
- „Harry zatkał sobie nos i wypił eliksir dwoma wielkimi łykami. Smakował jak rozgotowana kapusta. Nagle wnętrzności skręciły mu się, jakby połknął żywe węże. Zgiął się wpół, oczekując ataku mdłości, ale zamiast nich poczuł przebiegającą od żołądka po czubki palców rąk i nóg falę ostrego, piekącego bólu. Zaraz potem coś strasznego powaliło go na kolana... jakby skóra na całym ciele roztopiła się jak gorący wosk” [15]
- Opis ten może dziwić dlatego, że z kwiatów, zawierających sporo śluzu, przyrządza się pyszną herbatę na kaszel, a z młodych liści i pędów robiono zupę, sałatki, kwiaty dodawano do surówek. Jest bardzo leczniczą rośliną.
- **W Ząbkach** spotkamy nie tylko śluz dziki, ale też inny gatunek – śluz zaniedbany. Rośnie na trawnikach, ugorach, nieużytkach, w Parku Miejskim, na trawnikach przy ul. Zycha.

Rdest ptasi

- Rdest jest również ważnym składnikiem **Eliksiru Wielosokowego** w świecie Harrego Pottera.
- Przyrządzenie tego eliksiru do łatwych nie należało, składało się z dwóch etapów, a należało przygotować się już miesiąc wcześniej. Jednak, aby zmienić się w kogoś, czyją formę chciało się przybrać, należało do mikstury dodać coś pochodzącego od tej osoby, np. włos.
- Rdest ptasi jest rośliną popularną, uporczywą, wyrastającą z między płyt chodnikowych. Tą, którą na podwórkach dziobią kury, gęsi, kaczki, stąd jego nazwa gatunkowa. Mówiło się o nim również wróble jęczyczki, czy świńska trawa
- Jest rośliną leczniczą, jako środek moczopędny, oczyszczający nerki
- Jest również zieleń święconym na święto Matki Boskiej Zielnej.
- **W Ząbkach** rośnie na trawnikach, ugorach, nieużytkach, wystaje często spomiędzy płyt chodnikowych

Cebulica dwulistna

- Bulwy cebulicy Harry Potter mógł zastosować w celu sporządzenia **eliksiru Felix Felicis**; przeczytasz o nim w książce „Harry Potter i Księżę Półkrwi”
- Elixir ten, zwany Płynnym Szczęściem, powodować miał radość, euforię, pewność siebie... słowem szczęście. Jego nadmiar powodował jednak zbytne roztargnienie, wręcz pychę i zakazny miał być podczas meczów Quiddicha
- Roślina ta kwitnie bardzo wcześnie, zalicza się do kwiatów wiosennego runa, w stanie naturalnym objęta jest częściową ochroną gatunkową, Lubi grądy i lasy bukowe, których powierzchnia w Polsce stale się zmniejsza, stąd też sama jest rośliną zagrożoną [bywa też sadzona w parkach i ogrodach]
- W jej rozmnażaniu pomagają mrówki, które roznoszą nasiona cebulicy
- **W Ząbkach** występuje niekiedy na trawnikach, w ogródkach, warto czasem sprawdzić, czy nie rośnie w Parku im. Szuberta

Ta gra planszowa powstała na podstawie popularnej serii filmów i książek o Harrym Potterze. Zadaniem graczy ma być przygotowanie eliksirów według ścisłych wytycznych profesora Snape'a. Działania graczy będzie obserwować Argus Filch. W grę można dodatkowo wczuć się w rolę, wybierając jeden z domów Hogwartu: Gryffindor, Hufflepuff, Ravenclaw, Slytherin. Rolą gracza ma być zberanie odpowiednich składników do stworzenia magicznych napojów podczas wędrówki po szkole Hogwart. Część tych składników – magicznych ziół – rośnie ... w Ząbkach. Nie musisz przenosić się do Hogwartu, by je odnaleźć i stać się czarodziejem.

Gra planszowa: Harry Potter Magiczne Mikstury (od: Spin Master)

Jemioła zwyczajna

- W grze planszowej Harry Potter Magiczne Mikstury jemioła posłuży graczom dla wyprodukowania mikstur, w książce Harry Potter i Księżę Półkwi wyprodukuje z jagód jemioły **Eliksir Zapomnienia**.
- W świecie Gallów, Panoramiks sporządzi z niej Magiczny Napój dający mieszkańcom galijskiej osady nadludzką siłę
- Roślina jest półpasożytem. Naukowa nazwa „viscum” oznacza „coś lepkiego, lep”. Nawiązuje to do nasion, które otoczone są lepką owocnią, przez co przyklejają się te nasiona do kory drzew. Natomiast gdy kiełkują, rodzą ssawki wrastające w korę. Następnie docierają do drewna i łączą się z naczyniom drzewa, skąd podkradają jedzonko drzewu.
- Owoce jemioły są przysmakiem ptaków: jemiołuszek i paszkotów
- Znany nam z krajów anglosaskich zwyczaj podwieszania jemioły i dawania sobie buziaków dla miłosnych powodzeń przybył do Polski z Anglii – gdzie znany był w Brytani co najmniej od początku XVIII wieku.
- **W Ząbkach** sporo starszych drzew jest zainfekowanych jemiołą, choćby w Parku im. Szuberta, czy w koronach klonów srebrzystych przy ul. 3-go Maja

Bylica piołun

- Kolejny magiczny składnik eliksirów w świecie Harrego Pottera, służący ważeniu **Wywaru Żywej Śmierci**. Podczas pierwszej lekcji eliksirów Snape zapytał Harrego właśnie o nalewkę z piołunu [*Harry Potter i Kamień Filozoficzny*]
- Roślina i wytwarzany z niej trunek – absynt, była natchnieniem wielu poetów, literatów i malarzy. To przez nią musicie w szkole czytać te głupoty. Ja, gdy szukam weny... wolę pójść do lasu.
- **Jan Kasprowicz** pisał o tym ziele w „Sonecie I.” Sonetów z chatupy. **Ernest Bryll** wydał tomik poezji „Piołunie piołunowy”. **Antoni Lange** zachwalał trunek z piołunu w wierszu „Absynt” [Ballady pijackie]. Piołunówka, napój bohemy artystycznej Młodej Polski i Belle Epoque, zwana była „Zieloną Wróżką”. **Ernest Hemingway** pijał absynt z szampanem, a francuski malarz, **Henri de Toulouse-Lautrec** piołunówkę pił z koniakiem, nazywając ją *trzęsieniem ziemi*. Z kolei **Oscar Wilde** mawiać miał, „Po pierwszej szklance absyntu widzi się rzeczy, jakich byśmy sobie życzyli”. [16] **Pablo Picasso** absynt często przedstawiał w swoich pracach, na których widać postaci raczące się tym trunkiem.
- Ja radzę rośliny nie tykać, bo przez zawarty w niej tujon jest po prostu **trująca!**

Rącznik pospolity

- W grze planszowej Harry Potter Magiczne Elixiry z rącznika wytworzysz **olej rycynowy** [*Oleum Ricini*], jako składnik mikstur
- Roślina zawiera właśnie tę śmiertcionołą substancję zwaną **rycyną** [śmiertelna dla człowieka jest dawka już 3 nasion]. Do objawów zatrucia należą mdłości, krwawe wymioty, biegunka, w końcu dochodzi do uszkodzenia nerek, uszkodzenia wątroby i zapaści. Spotkać można opinię, iż rycyna jest około tysiąca razy bardziej trująca niż cyjanek
- Nie bez kozery służby wywiadowcze chętnie stosowały rycynę. Do klasyki należy głośna sprawa bułgarskiego dysydenta i pisarza Georga Markowa otrutego przez KGB rycyną w Londynie w 1978 r. Markowa miała trafić platynowa kulka z rycyną wystrzelona z wiatrówki ukrytej w ... parasolu
- Rycynę chętnie stosowali terroryści, w tym organizacji Minnesota Patriots' Council, która częstokroć wysyłana była do Białego Domu
- Rycynę wykorzystał też Walter White w serialu **Breaking Bad**
- A poza tym... jest piękną rośliną ozdobną, często sadzoną w **przydomowych ogródkach, również w Ząbkach**. Rosta niegdyś przy ul. Andersena przy przepompowni gazu

Stokrotka pospolita

- Trudno uwierzyć, że ta wiosenna, subtelna roślina może być składnikiem niezbędnym do sporządzenia tajemniczych mikstur w grze planszowej Harry Potter Magiczne Mikstury. Subtelność ta i piękno zawarte jest już w samej nazwie naukowej rośliny [*Bellis perennis*, po łacinie *bellus* oznacza piękny a *perennis* wieczny]
- Stokrotka cechuje się heliotropizmem, to znaczy, że kwiaty podążają za słońcem
- Dawniej, w średniowiecznych czasach roślina była poświęcona Matce Boskiej, jako symbol niewinności i czystości. Pamiętajcie tę wróżbę „kocha – nie kocha” związaną ze zrywaniem płatków? W mitologii nordyckiej stokrotka to kwiat bogini miłości i małżeństwa-Freji. Podobno, gdy musnęła ona stopami ziemi kwiaty zaczynały kwitnąć zwiastując wiosnę.
- Stokrotka jest rośliną jadalną, kwiaty stosuje się w cukiernictwie do zdobienia ciast i tortów, a jako, że przyspiesza przemianę materii, wspomaga odchudzanie. Ma również właściwości kosmetyczne, dzięki właściwościom bakteriobójczym.
- **W Ząbkach** rośnie często na trawnikach

Mięta, np. nadwodna

- Mięta jest jednym ze składników odpowiedzialnych za opracowanie mikstur w grze Harry Potter Magiczne Mikstury. Roślinę tę wspomina również książka Harry Potter i Księżę Półkrwi
- O ile mięta pieprzowa często występuje w ząbkowskich ogródkach, o tyle mięta nadwodna, która rośnie dziko w okolicach zbiorników wodnych [np. **w Lesie Drewnickim**] nie ma takich właściwości jak pieprzowa, m.in. dlatego, że nie zawiera takiej ilości mentolu. Mimo to miętowo pachnie, ale też troszkę limonką, cytryną.
- Mięta nadwodna nie jest jednak bezużyteczna, ponieważ stosowana jest choćby w kosmetyce i tu uwaga, do produkcji perfum Kenzo, ale też szamponów, czy balsamów. W kosmetyce, ekstrakt z mięty nadwodnej hamuje namnażanie się komórek tłuszczowych i zachować jędrność skóry.
- Roślina ta jest chętnie sadzona w okolicach oczek wodnych, jako roślina ozdobna

Róża pomarszczona

- Róża, jest składnikiem eliksirów w grze Harry Potter Magiczne Mikstury. Kolce róży służyły także do sporządzenia **eliksiru miłości**, a najsilniejszym z nich była **Amortencja**, powodująca silne odurzenie i obsesję na punkcie amora [*Harry Potter i Księżę Półkrwi* oraz *gra Wonderbook: Księga Elikirów*]. Róża w wielu kulturach jest symbolem miłości, nie bez przyczyny wręczona lubej osobie zdradza miłosne intencje
- Legendy Słowian Wschodnich mówią, że w różę zamieniona została młoda, nieszczęśliwie zakochana dziewczyna [17]
- Róża i jej różne odmiany, np. róża pomarszczona, są w Ząbkach jedną z ulubionych roślin miejskich parków i skwerów.
- Róża pomarszczona pochodzi z Azji, kwitnie późną wiosną do późnego lata.
- Jest rośliną jadalną, z płatków otrzymuje się przepyszny syrop, z owoców dżemy, konfitury, nalewki. Owoce są źródłem witaminy C, karotenów, polifenoli. Ma silne właściwości przeciwutleniające, pomagają w przeziębieniu, zmęczeniu, stresie.
- **W Ząbkach** jest popularnie sadzona w nowych miejskich nasadzeniach, m.in. w Parku przy ul. Powstańców

To może być Twój początek przygody z roślinami. Harry Potter już przed rozpoczęciem I. roku nauki w Hogwarcie dostał listę książek, jedną z nich była pozycja „Tysiąc magicznych ziół i grzybów” *Phyllidy Spore*. Wykorzystywał ją nie tylko na lekcjach eliksirów prof. Snape'a, ale też na zajęciach z zielarstwa u prof. Pomony Sprout.

Z pewnością pamiętasz lekcje przesadzania krzyczącej **magdragory** u prof. Sprout? Musisz wiedzieć, że madragora nie jest rośliną zmyśloną, lecz prawdziwą! Mandragora lekarska (*Mandragora officinarum* L.). rośnie w basenie Morza Śródziemnego i zaliczana jest do rodziny psiankowatych, podobnie jak nasz pomidor, czy ziemniak.

Mandagora lekarska [*Mandragora officinarum* L.]

Świat Harrego Pottera to również inne rośliny niewymienione w tym krótkim przewodniku, jak Zębate **Geranium** [a więc jakiś zmyślony bodziszek], które w części o Zakonie Feniksa ukąsiło Harrego. W świecie tym występuje również waleriana [**kozłek lekarski**], będący składnikiem Wywaru Żywej Śmierci'; **dyptam**, czy **szalej jadowity** [którym prawdopodobnie uśmiercono ... Sokratesa].

Zachęcam do przygody nie tylko w świecie Harrego Pottera, ale i w Świecie Roślin! W dobie dostępu do Internetu, aplikacji do rozpoznawania roślin o tym tajemniczym świecie możesz wiedzieć wszystko... no może prawie wszystko. Spróbuj!

- [1] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 70
- [2] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 72
- [3] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 71
- [4] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 71
- [5] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 71
- [6] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 72
- [7] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 72
- [8] J.K. Rowling, Harry Potter i Czara Ognia, wyd. Media Rodzina sp. zo.o., s. 324-325
- [9] J.K. Rowling, Harry Potter i Czara Ognia, wyd. Media Rodzina sp. zo.o., s. 325
- [10] J.K. Rowling, Harry Potter i Czara Ognia, wyd. Media Rodzina sp. zo.o., s. 326
- [11] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 111
- [12] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 112
- [13] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 112
- [14] J.K. Rowling, Harry Potter i Kamień Filozoficzny, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 112-113
- [15] J.K. Rowling, Harry Potter i Komnata Tajemnic, wyd. Media Rodzina sp. z o.o., 2015, s. 164
- [16] <https://niezlasztuka.net/o-sztuce/absynt-zielona-wrozka-zrodlo-inspiracji-artystow-belle-epoque/>
- [17] A. Sz wajczuk, Legendy i wierzenia Słowian oraz ich odzwierciedlenie w polskich i angielskich nazwach roślin, Półrocznik Językoznawczy Tertium, Vol. 5 No.1, s. 162

CYTATY I PRZYPISY

- J.K. Rowling, seria książek o Harrym Potterze
- M.Kujawska, Ł. Łuczaj, J. Sosnowska, P. Klepacki, Rośliny w wierzeniach i zwyczajach ludowych. Słownik Adama Fischera, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Wrocław 2016
- M. Henslowa, Z badań nad wiedzą ludową o roślinach, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk i Instytut Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Slavia Antiqua, tom 23 (1976), s. 229-252.
- Na początku było drzewo [praca zbiorowa], wyd. Baobab, Warszawa 2011
- A. Halarewicz, Atlas drzew i krzewów, 140 gatunków dziko rosnących i uprawianych w Polsce, Warszawa 2021
- W. Bugała, Drzewa i krzewy, Warszawa 1991
- Witryna:
https://harrypotter.fandom.com/pl/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna
- Witryna: <https://drzewa.nk4.netmark.pl/>
- Witryna: www.wikipedia.pl

BIBLIOGRAFIA I INSPIRACJE

➤ **Rysunki:** Piotr i Maria Astasiewicz

➤ **Zdjęcia:**

- Tojad żółty, s. 17: Autorstwa Böhringer - Praca własna, CC BY-SA 2.5, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4815013>
- Bylica piołun, s. 18 i 25 Autorstwa H. Zell - Praca własna, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9065556>
- Rdest ptasi, s. 21: Autorstwa Krzysztof Ziarnek - Praca własna, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1711426>
- Mięta nadwodna, s. 28: Autorstwa I, Jörg Hempel, CC BY-SA 3.0 de, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4697196>
- Rącznik pospolity, s. 26: Autorstwa © Túrelío (via Wikimedia-Commons), 2006, CC BY-SA 2.5, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1442710>
- Mandagora lekarska, s. 30, Autorstwa Frente - Fotografia własna, CC BY-SA 2.0 de, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=12025784>
- Pozostałe fotografie: Mariusz Astasiewicz

PRAWA AUTORSKIE

Zajrzyj na Fejsa na strony: „**Ząbki między betonem. Miejska przyroda**” oraz „**Ząbki poznaj okolice**”

Przede wszystkim zaś interesuj się, rozglądaj się, przyroda jest wokół nas, to my jesteśmy jej częścią.

Angażuj się w życie Miasta, bo to Miasto jest Twoje! Masz wpływ na to jak wygląda i jak Ci się będzie tu żyło za kilkanaście, kilkadziesiąt lat.

Jeśli dostrzegłeś nieścisłości w Przewodniku [autor nie jest botanikiem], chcesz się podzielić uwagami, pomysłami, pisz na adres **zabkimiedzybetonem@gmail.com**

